

RESSENYES BIBLIOGRÀFIQUES

Aquesta secció bibliogràfica té l'objectiu de reunir tota la informació dispersa sobre ornitologia balear que apareix publicada en altres revistes i llibres, tant de la nostra comunitat com nacionals o estrangers, i, d'aquesta manera, fer-la més accessible a qualsevol persona interessada en l'ornitologia balear. Aquest apartat recull ressenyes breus en què es ressalten els principals resultats i s'hi aporten teories sobre el contingut de les publicacions rebudes a la biblioteca del GOB.

Un conjunt de col·laboradors realitzen desinteressadament aquestes notes i contribueixen amb el seu esforç a la transmissió d'informació, que podrà tenir una funció en la formació i actualització dels coneixements ornitològics dels membres de la nostra associació. Les ressenyes expressen les opinions dels revisors, això vol dir que no reflecteixen necessàriament el parer del GOB. En aquesta tercera ocasió aporten a la base de dades 20 referències més.

En l'apartat de noves revistes, i aquesta n'és la sisena entrega, es presenten las darreres adquisicions o intercanvis per a la biblioteca al darrer any. En total són ja 53 revistes.

Llista de col·laboradors, entre parèntesis hi ha les sigles identificatives de cada persona: Juan Miguel González (J.M.G.), Victoria Heredero (V.H.), Carles López-Jurado (C.L.-J.), Enric Ramos (E.R.), Matias Rebassa (M.R.), Alfons Sastre (A.S.), Manuel Suarez (M.S.) i Josep Sunyer (J.S.).

ARTICLES

GARCÍAS, P. i GARGALLO, G. 1992. Algunes dades sobre la muda de la Terretitona *Calidris minuta* a Mallorca, Illes Balears. *Butlletí del Grup Català d'Ane·llament*, vol. 9: 1-6.

Estudi sobre la muda del corriol menut *Calidris minuta* realitzat durant novembre i desembre de 1991 al Salóbrar de Campos (Mallorca). L'estudi es va realitzar únicament sobre les rêmiges d'un total de 49 exemplars, 28 adults i 21 de primer hivern. Els resultats s'analitzen per separat per als aucells adults (muda postnupcial) i per als aucells juvenils (muda postjuvenil).

En el primer cas, observen els autors que el 28,5% dels aucells han acabat la muda, tan sols el 21,4% estan en muda activa i un 50% tenen la muda

suspesa. Això es així com a resposta a la falta de recursos de la zona durant l'hivern.

Pel que fa als joves, cap no havia començat la muda de primàries i secundàries, tan sols havien mutat un nombre variable de terciàries, sempre les més internes, que són aquelles que tenen una major importància com a aïllant tèrmic.

Aquest estudi omple una part del buit que hi ha en el tema de la muda en general i dels limícoles en particular a la nostra zona. Hauria estat interessant allargar l'estudi en el temps fins a finals d'hivern per comprovar que la muda suspesa es reprén amb la millora de les condicions ambientals, com ells suposen, i en quin moment succeeix.- M.S.

HERNÁNDEZ, A.; ALEGRE, J.; VELASCO, T. i CASAS, V.M. 1993. Hàbitat del Treparriscos *Tichodroma muraria* en la Península Ibèrica e Islas Balears. *Butlletí del Grup Català d'Anellament*, vol. 10: 39-45.

S'estudia l'hàbitat del pela-roques mitjançant la revisió bibliogràfica i una enquesta entre ornitòlegs que ha proporcionat 534 registres de l'espècie a la península i les illes Balears (2 registres a Mallorca). Aquestes s'han dividit en 5 períodes: reproducció, dispersió, migració prenupcial i postnupcial i hivernada. L'altitud mitjana en què es troba l'aucell és decreixent en el sentit dispersió-reproducció-migració-hivernada. L'espècie manifesta preferència pels penya-segats calcaris tot l'any, encara que en migració es pot trobar en altres materials i, durant l'hivernada, s'ha trobat també en construccions humanes i també se la veu en els penya-segats marins. Els penya-segats fluvials són també molt utilitzats tot l'any. De totes maneres, i, com adverteix l'autor, la informació oferida es refereix únicament a l'ús de l'hàbitat però no a la seva selecció, qüestió que requeriria unes anàlisis més detallades.- J.M.G.

MARTÍNEZ, J. i SÁNCHEZ-ZAPATA, J.A. 1999. Invernada de aguililla Calzada *Hieraaetus pennatus* y culebrera europea *Circaetus gallicus* en España. *Ardeola*, 46-1: 93-96.

L'autor ha recopilat les observacions publicades entre els anys 1979 i 1996, referents a aquestes dues espècies, a la península Ibèrica. La interpretació de les dades mostra una major concentració d'observacions a la zona de Llevant (València i Múrcia), a causa segons l'autor, d'unes condicions climàtiques més suaus durant l'hivern, que fan que els rèptils hi mantinguin una activitat gairebé normal. Els rèptils, com ja és

ben sabut, suposen la major part de preses ingerides per *Circaetus gallicus*, superant el 95%. En el cas de *Hieraaetus pennatus* els rèptils suposen un dels recursos tròfics més explotats per l'espècie a les zones mediterrànies.

Hem d'afegir que no es fa cap referència a les Balears pel que fa a *Hieraaetus pennatus*, tot i ser les nostres illes l'únic territori de l'Estat amb una població sedentària estable i amb presència d'hivernants. Pel que fa a *Circaetus gallicus*, n'hi ha dues observacions hivernals a Mallorca a les quals no es fa cap referència, un exemplar a Lloseta el desembre de 1987 i un altre al puig de Galatzó el gener de 1993.- A.S.

ORÓ, D. 1992. A preliminary study of the diet of the Egyptian Vulture *Neophron percnopterus* on Minorca (Balearic Islands). *Butlletí del Grup Català d'Anellament*, vol.9: 25-27.

Estudi sobre la dieta de dues parelles de moixeta voltonera *Neophron percnopterus* a Menorca. S'analitzen les restes de dos nius, un situat a la costa i l'altre més a l'interior, separats per 19 Km. En els dos casos, la presa més abundant és el conill *Oryctolagus cuniculus*, però es troben petites diferències sobretot pel que fa a restes d'animals de granja a causa probablement, segons l'autor, dels diferents usos humans de les zones de campeig de les dues parelles.- M.S.

PÉREZ DE ANA, J.M. 1996. Situación del Eider Común *Somateria mollissima* en la Península Ibérica e Islas Balears en el periodo 1975-1995. *Butlletí del Grup Català d'Anellament*, vol 13: 73-85.

Es revisa i s'actualiza l'estatus de la espècie a la península i a les Balears. Es revisa la bibliografia disponible i s'obtenen dades noves realitzant una

enquesta. L'espècie ha estat observada a 32 localitats diferents, incloent-hi la badia de Palma i el port de Maó. Es tracta d'un aucell hivernant escàs, i que en els darrers anys ha expandit la seva àrea de reproducció cap al sud i sud-oest d'Europa, provocada per la protecció de les seves àrees de nidificació i l'eutrofització de la mar, fet que ha comportat també un augment dels registres al nostre país. Més de la meitat dels registres corresponen a una forta irrupció de joves de primer any l'hivern de 1988-89. Els aucells comencen a arribar el setembre, el màxim s'assoleix el desembre i gener, començant a partir del febrer.- J.M.G.

QUESTIAU, S.; GIELLY, L.; CLOUET, M. i TABERLET, P. 1999. Phylogeographical evidence of gene flow among Common Crossbill (*Loxia curvirostra*, Aves, Fringillidae) populations at the continental level. *Heredity*, 83: 196-205.

El trencapinyons *Loxia curvirostra* és una espècie polítípica d'àmplia distribució Holàrtica: s'han descrit 5 subespècies al Paleàrtic occidental i 8 a Nordamèrica, separables bàsicament per la biometria i pel tamany relatiu del bec. En aquest treball s'estudia la variació d'una seqüència de DNA mitocondrial obtingut a partir d'algunes plomes de 37 individus de Nordamèrica i del Paleàrtic occidental (3 de Mallorca), amb la intenció d'esbrinar si les subespècies descrites morfològicament corresponen a autèntiques unitats filogenètiques. Tot i que la mostra és petita, es troba una gamma de variació en el DNA mitocondrial reduïda que no permet distingir línies filètiques diferents (grups de poblacions aïllats el temps suficient com per diferenciar-se genèticament). Se suggereix que les diferències morfològiques observables representen adapta-

cions locals, esperables en aquelles espècies especialitzades en l'explotació d'un recurs molt concret (llavors de coníferes en aquest cas).- J.S.

REBASSA, M. i HOFFMANN, C. 1999. Estudi preliminar sobre la densitat de perdigons de plom als sediments de s'Albufera de Mallorca. *Butlletí Científic dels Parcs Naturals de les Balears*, vol. 1: 41-44.

En aquesta nota s'exposen els resultats d'un senzill però interessant estudi, pioner a les Balears, sobre el plumbisme (intoxicació per la ingestió de perdigons de plom) potencial a s'Albufera de Mallorca. Es va enregistrar la presència de perdigons a mostres de sediment recollides a quatre zones de la perifèria del parc. La densitat resultant va ser notablement elevada (una mitjana de 35,24 perdigons/m²), del mateix ordre que l'obtinguda a altres zones humides espanyoles (es dona la circumstància que aquestes densitats són les més altes de tot el món). Es conclou que el plumbisme és un problema potencial a s'Albufera.

En l'actualitat, l'Ordre de vedes anual prohibeix l'ús de perdigons de plom a les zones humides de les Balears.- J.S.

VICENS, P. i MAYOL, J. 1994. Seguiment de l'avifauna del Parc Natural de s'Albufera. Agost 1992-juliol 1993. *Butlletí del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca*, vol. 1: 13-31.

VICENS, P. i MAYOL, J. 1995. Seguiment de l'avifauna del Parc. Juliol 1993-agost 1994. *Butlletí del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca*, vol. 2: 17-34.

VICENS, P. 1999. Seguiment de l'avifauna del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca. Agost 1996-juliol 1997. *Butlletí Científic dels Parcs Naturals de les Balears*, vol. 1: 11-25.

En aquests tres articles sobre el seguiment de l'avifauna de s'Albufera de Mallorca, els autors presenten, seguint el calendari natural dels aucells, els registres corresponents a 186, 186 i 198 espècies, respectivament. També

s'hi inclouen els recomptes hivernals d'aus aquàtiques dels anys 1993, 1994 i 1997. La manca de campanyes d'anellament a s'Albufera durant els passos migratoris limita el nombre de passeriformes rars que es detecten.- C.L.-J.

LLIBRES

ASENSIO, B. 1998. *La migración de las aves*. Acento Editorial. ISBN: 84-483-0328-8.

Aquest llibre és una petita introducció a la migració de les aus. De manera molt resumida explica el fenomen migratori i els mètodes que s'usen per estudiar-lo: l'anellament, tècniques de marcatge; els mecanismes de migració de les aus i els problemes de conservació dels hàbitats.

Hi ha dos capítols que trob interessants; un dedicat a les referències que es fan de la migració en diferents èpoques de la història de la humanitat, com la Bíblia, la literatura grega i llatina o escrits sobre la migració dels segles XV, XVI i XVII; i un sobre els mecanismes de control, fent referència als diferents experiments que s'han dut a terme amb aus captives i a estudis sobre la preparació que fa l'au abans de migrar.

En general, descriuria aquest llibre d'interessant, però no d'essencial.- V.H.

DE PABLO, F. i PONS, A. 1999. *El Milano Real (Milvus milvus) en Menorca: biología y plan de recuperación*. Doc. Tèc. Conservació, II època, núm. 6. Conselleria de Medi Ambient, Ordenació del Territori i Litoral. 64 pp. Palma.

El milà reial presenta una distribució restringida al Paleàrtic occidental, N d'Àfrica i algunes illes atlàntiques. L'espècie ha experimentat una gran recuperació a les zones centreeuropees durant la darrera dècada, però segueix una preocupant tendència inversa a la

regió mediterrània. En són exemples els casos de Mallorca i Menorca: en aquesta darrera illa, la població ha passat d'unes 135 parelles a finals dels 80 a menys de 10 en l'actualitat. Aquest Document Tècnic recull l'admirable feina de seguiment de la població menorquina que l'equip de l'Institut Menorquí d'Estudis (IME) ha realitzat des de l'any 1993, amb l'objectiu principal d'identificar i corregir els factors que estan provocant aquesta greu minva de la població. S'hi inclouen estudis parcials de demografia, paràmetres reproductors, mortalitat i ús del territori, per acabar amb una proposta de Pla de Recuperació. La conclusió més destacable és l'elevada taxa de mortalitat preadulta (del 90% als 1-3 anys); són especialment elevades les de segon i tercer any (53 i 50% respectivament). Això implica que només 1 o 2 milans de cada anyada arriben a l'edat reproductora. Les principals causes són l'electrocució i els verins.

El 1999 la Conselleria de Medi Ambient signà un conveni de col·laboració amb l'IME per desenvolupar les actuacions del primer any del pla de recuperació, encara no formalment aprovat.- J.S.

FORSMAN, D. 1999. *The Raptors of Europe and The Middle East. A Handbook of Field Identification*. T. & D. Poyser. London. 589 pp. ISBN: 0-85661-098-4.

Amb l'ajut d'aquest llibre, la identificació de les rapinyaires ja no serà una

difficultat ni per als afeccionats a l'ornitologia ni per als anelladors. L'autor és un dels grans experts en rapinyaires diürnes internacionalment reconegut. Per a realitzar aquesta guia va fer més de 40 viatges (només a Israel en va fer 20) i s'hi recull informació de primera mà no publicada abans. S'hi descriuen les variacions de plomatge de cada espècie, les compara amb espècies similars i demostra com calcular-ne l'edat i el sexe mitjançant l'examen de la muda. També explica com es pot identificar una espècie en funció de les condicions de llum, la seva silueta i forma de volar. Tot això s'acompanya de 700 fotografies i quasi 100 dibuixos.

Podem dividir el llibre en quatre blocs: en el primer fa una introducció a la terminologia topogràfica i de les parts emplomades i no emplomades. En el segon apartat tracta diversos temes relacionats amb la muda, el desgastament del plomatge, la identificació segons el vol i la determinació de l'edat en funció de les formes de les plomes. El bloc següent explica com es pot identificar una espècie segons la llum que hi hagi i les diferències entre les diferents espècies. Finalment, passa a identificar les 42 espècies existents, amb les subespècies i les espècies accidentals.

Personalment, crec que és un dels llibres que s'han de tenir i, així com la guia per a la identificació dels passeriformes europeus és essencial per als anelladors, aquest llibre també ho és per als observadors seriosos d'aquest grup d'aus.- V.H.

FOWLER, J. i COHEN, L. 1999. *Estadística básica en Ornitología*. Ed. SEO/BirdLife. Edición original por British Trust for Ornithology. 144 pp. ISBN: 84-921901-6-7.

Els objectius que es proposen en aquest llibre es poden resumir en tres: proporcionar als ornitòlegs la base necessària sobre els principis i mètodes estadístics perquè puguin entendre les dades pròpies i llegir els articles científics que apareixen a les revistes científiques d'una forma crítica i amb fonament. Donar als lectors una sèrie de proves estadístiques que els ajudin a resoldre els principals problemes metodològics. Finalment, oferir també una orientació sobre com presentar de manera rigorosa els resultats de les anàlisis estadístiques un cop realitzades.

Es recorda al lector que, de la mateixa manera que va ocórrer durant el desenvolupament històric de l'ornitologia en altres països amb una tradició més dilatada, com Estats Units o Gran Bretanya, el paper de l'ornitòleg afeccionat ha anat quedant relegat a la participació més o menys anònima en projectes multitudinaris com l'anellament d'aus, l'elaboració d'atles o el seguiment de població d'aus comunes i cada vegada són més escassos els ornitòlegs no professionals que dissenyin, elaborin, firmin i publiquin els seus propis estudis. Aquesta situació no pot atribuir-se en general a deficiències en la informació recollida per aquests ornitòlegs afeccionats, sinó a problemes en el tractament, anàlisi i elaboració de resultats que en fan.

Tenint en compte que l'estadística mai no demostra res, simplement indica la possibilitat que allò que observam sigui producte de l'atzar, la meva recomanació és a favor del coneixement d'aquesta obra i de manejar-la com si fos una guia més o unes claus d'identificació d'aus.- C.L.-J.

GARGALLO, G. i SUNYER, J. 1999. *Informe sobre el estatus i distribució de les*

poblacions Mallorquines de busqueret roig coallarga *Sylvia undata* i *xorrec* *Sylvia* sarda. Ed. Conselleria de Medi Ambient. Informe inèdit.

El gènere *Sylvia* (busquerets) és un dels gèneres més ben representats a les nostres illes, i també un dels més interessants, ja que sembla trobar-se en procés de diferenciació activa a la conca Mediterrània.

Potser per això, els dos autors d'aquest informe intenten esbrinar amb cura quins són l'estatus i la distribució dels dos busquerets de coa llarga a l'illa de Mallorca, mitjançant censos a totes les àrees amb hàbitat adequat. Les principals conclusions a les quals han arribat han estat:

S.s. balearica es troba molt estesa a Mallorca; manca tan sols del centre de l'illa.

S. undata es troba com a nidificant únicament a dos indrets del NE de l'illa: Son Real i es Racó.

La població des Racó ronda les 150-200 parelles, i la de Son Real, les 10-20 parelles.

Probablement Mallorca ha estat colonitzada per aus provinents de la veïna Menorca, potser en dos processos colonitzadors diferents (un per a cada població reproductora), i recentment (durant els darrers 15-20 anys pel que fa a Racó, i fa menys de 5 anys a Son Real).

Potencialment, la distribució de *S. undata* a Mallorca podria comprendre una bona part de l'àrea de distribució actual de *S.s. balearica*.- M.R.

JUTGLAR, F. i MASÓ, A. 1999. *Aves de la península Ibèrica*. Ed. GeoPlaneta. 677 pp. ISBN: 84-08-03344-1.

Una nova guia de camp, actualitzada amb els darrers canvis taxonòmics, en la qual es presenten 368 espècies ibè-

riques i de les illes Balears així com 120 espècies accidentals o introduïdes, amb una bona presentació per a cada au que inclou il·lustracions, descripció, espècies semblants, hàbitat, distribució, estacionalitat i veu. Inclou també unes claus d'identificació de les aus i un glossari de vocables tècnics. Aquesta és la informació de la contraportada.

La meua impressió personal és que és una guia pesada i de maneig poc pràctic en el camp. Em crida l'atenció que el títol del llibre no faci referència a les illes Balears, però sí que se'n fa en els textos i mapes de l'interior.

Cada espècie, a més del nom científic, va acompanyada del nom popular en diversos idiomes, s'hi inclou el balear i el valencià com si fossin dos idiomes diferents del català. El correcte seria «català i les varietats de les Illes i de València».

Alguns mapes són un caos. En són exemples el del voltor, la falzia, la blaveta... A més, el mapa que representa la cobertura vegetal és erroni, pel que fa a Balears.

Quant a les rareses, hi són totes les que hi han de ser, almenys a Balears, però amb quina intenció es fa publicitat d'un registre no homologat? Tals són els casos de l'espècie ull de bou de Schwarz, capsigrany emmascarat. S'hi fa apologia anticomité de rareses?

Entre les adreces, hi apareix, entre d'altres, la del GOB com a entitat anelladora i associació ornitològica. La Societat d'Història Natural de Balears hi apareix també com a associació ornitològica, sense comentaris...

Cal destacar que a l'apartat de bibliografia s'arriben a esmentar fins a 10 treballs publicats en la nostra revista l'AOB. També hi és l'atles nidificant de Mallorca i Cabrera, però hi falta l'atles de Menorca i de Formentera. Finalment,

en els agraïments apareixen, entre altres col·laboradors, fins a 6 ornitòlegs mallorquins, en alguns casos s'especifica l'entitat que representen.

En conclusió, és un llibre de consulta que cal tenir en compte, malgrat els encerts i les errades comentats i que, en futures edicions, es podrien solucionar.- C.L.-J.

KING, B.; WOODCOCK, M. i DICKINSON, E.C. 1975. *Birds of southeast Asia*. Periplus Nature Guides i Periplus edicions. Collins Field Guide.

Típica guia de camp, estil anglès, excel·lentment il·lustrada i, evidentment imprescindible per als ornitòlegs inte-

ressats en l'àrea tractada (Myanmar, Malaia, Tailàndia, Cambodja, Vietnam, Laos i Hong Kong) amb 900 espècies registrades i 850 il·lustracions.

Vull destacar, com a aspectes interessants de l'obra, la connexió de part de l'avifauna presentada amb espècies que, a les illes, compartim a la regió paleàrtica i fins i tot holàrtica. També és interessant per a la investigació morbosa en botigues d'animals a la venda. Una utilitat ecologista és emprar més usualment aquestes publicacions per a alertar la població en general del perill que suposa participar en el poc decorós negoci de compravenda d'animals.-E.R.

ALTRES LLIBRES REBUTS

BONNIN, J. 1999. Memoria, Invernada de Passeriformes en la isla de Cabrera. Censo de 1999. GOB. Informe inèdit.

BONNIN, J. 1999. Memoria, Campaña de anillamiento de aves durante la migración prenupcial en el Parque Nacional del Archipiélago de Cabrera 1999. GOB. Informe inèdit.

BONNIN, J.; ESCANDELL, R.; GONZÁLEZ, J.M. i McMINN, M. 1999. Campaña de anillamiento de aves durante el paso postnupcial. Parque Nacional del Archipiélago de Cabrera 1999. GOB. Informe inèdit.

NOVES REVISTES

BUTLLETÍ CIENTÍFIC DELS PARCS NATURALS DE LES BALEARS. Ed. Conselleria de Medi Ambient, Ordenació del Territori i Litoral. Des del volum 1 de 1998. ISBN: 1134-6442.

CALIDRIS. Ed. ölands Ornitologiska Förening. Des del volum 1/1999.

EL HORNERO. Revista de Ornitología Neotropical. Ed. Asociación Ornitológica del Plata. Des del volum 12 núm. 2, gener 1984.

JAPANESE JOURNAL OF ORNITHOLOGY. Ed. The Ornithological Society of Japan. Des del volum 46, núm. 2 setembre 1997.

ORNITHOLOGISCHE MITTEILUNGEN. Ed. Monatsschrift für Vogelbeobachtung und Feldornithologie. Des del volum 48/1 de 1996.

ROCIN. Anuario Ornitológico de Aragón. Ed. Grupo Ornitológico SEO-Aragón. Des del 1991-1992.

SAFRING NEWS. Ed. South African Bird Ringing Unit. Des del volum 18, núm. 1 i 2, 1989.

THE AUSTRALIAN BIRD WATCHER. A Journal of Field Ornithology. Ed. Birds Observers Club of Australia. Des del volum 16, núm. 7, setembre 1996.